

Fjármála- og efnahagsráðuneytið
Samráðsgátt, mál nr. S-192/2024

Reykjavík, 4. október 2024

Efni: Umsögn Landssamtaka lífeyrissjóða (LL) um áform um frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum um skatta og gjöld o.fl. (nýsköpun, virðisaukaskattur o.fl.), mál nr. S-192/2024 – Fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða

Í ofangreindu máli eru m.a. kynnt áform um að „heimila lífeyrissjóðum til frambúðar að eiga stærri hlut en 20% í sjóðum um sameiginlega fjárfestingu sem eingöngu fjárfesta í litlum og meðalstjórum fyrirtækjum skv. 1. og 2. tölul. 3. gr. laga um stuðning við nýsköpunarfyrirtæki.“

Umrædd áform eru jákvæð enda gert ráð fyrir áframhaldandi auknu svigrúmi til fjárfestinga á þessu mikilvæga sviði. Af þessu tilefni skal tekið fram að almennt þykir mjög brýnt að hækka almennt hámarkshlutfall sem gildir um fjárfestingar lífeyrissjóða í óskráðum félögum eða hlutum um sjóði um sameiginlega fjárfestingu. Það er umfram þau 20% mörk sem nú gilda, sbr. 7. mgr. 36. gr. c laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða (lífeyrissjóðalögin / lsjl.).

Slíkar fjárfestingar kalla á ítarlega greiningarvinnu lífeyrissjóða m.t.t. ákvæða lsjl. og eðlis fjárfestinganna almennt. Eins og fram kemur í meðfylgjandi töflu yfir eignir lífeyrissjóða í árslok 2022 fara þrír stærstu lífeyrissjóðirnir með rúmlega 50% eigna og tíu stærstu sjóðirnir með rétt tæplega 90%, á sama tíma og næstu ellefu sjóðir stýra rúmum 10% eignanna.

Reynslan hefur sýnt að stór fjárfestingarverkefni eru gjarnan leidd af stærri lífeyrissjóðum sem leggja þá verulega krafta í undirbúning og greiningu. Á sama tíma takmarkar 20% hámarkshlutfallur í hverju félagi það hlutfall sem fjárfestingin getur orðið af heildareignasafni sjóðsins samanborið við minni sjóði. Það leiðir af sjálfu sér þegar bornir eru saman sjóðir sem stýra um eða yfir 1.000 milljörðum samanborið við um 100 til 360 milljarða svo dæmi séu tekin af þremur stærstu lífeyrissjóðunum samanborið við þá sjö næstu sem á eftir koma. Þetta setur í raun sjóðfélaga í ólíkum sjóðum í ólíka og ósanngjarna stöðu hvað mögulega eignadreifingu í eignasöfnum varðar.

Þá skiptir hér máli varðandi skilvirkni og samkeppni að færri en fimm sjóðir geti komið að fjármögnun hvers óskráðs félags eða hluta í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu, eins og staðan er miðað við gildandi lög. Reynslan hefur sýnt að ef stærstu sjóðirnir taka ekki full 20% í slíkum fjárfestingum torveldi það gjarnan fjármögnun stærri verkefna.

Rýmkun á nefndum 20% mörkum 7. mgr. 36 gr. c í lsjl. væri ótvírætt til þess fallin að liðka fyrir fjárfestingum og efla m.a. nýsköpun og þrótt atvinnulífsins. Færa má gild rök fyrir því að hækkan markanna í 35 til 50% myndi styrkja fjárfestingarumhverfi lífeyrissjóða og auðvelda óskráðum fyrirtækjum fjármögnun. Í þeim hópi er fjölmörg lítil og meðalstór fyrirtæki sem eru mikilvægur vaxtasproti fyrir íslenskt samfélag og geta verið álitlegir fjárfestingarkostir.

Varðandi hlutfallstölurnar er annars vegar horft til núgildandi hlutfallstölu í XXI. ákvæði til bráðabirgða við Isjl. varðandi auknar heimildir til fjárfestinga í sjóðum sem fjárfesta í litlum og meðalstórum nýsköpunarfyrirtækjum. Hins vegar er litið til 50% marksins varðandi eignahlut lífeyrissjóða í félagi þar sem meginstarfsemin er langtímaleiga íbúðarhúsnæðis til einstaklinga eða í hlutum eða hlutdeildarskírteinum sjóða um sameiginlega fjárfestingu, sem fjárfesta eingöngu í hlutabréfum og skuldabréfum útgefnum af slíkum félögum, sbr. lög nr. 71/2024, um breytingu á Isjl.

Yfirlit yfir dreifingu eigna lífeyrissjóða í árslok 2022

Lífeyrissjóður	Hrein eign 31.12.2022	% af heildareignum	Uppsafnað, % af heildareignum
1 Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins	1.293.133.101	19,5%	19,5%
2 Lífeyrissjóður verzlunarmanna	1.173.110.572	17,7%	37,3%
3 Gildi – lífeyrissjóður	913.251.091	13,8%	51,0%
4 Birta lífeyrissjóður	567.303.113	8,6%	59,6%
5 Frjálsi lífeyrissjóðurinn	400.485.960	6,0%	65,7%
6 Almenni lífeyrissjóðurinn	365.572.864	5,5%	71,2%
7 Stapi lífeyrissjóður	349.411.030	5,3%	76,5%
8 Brú lífeyrissjóður	338.526.139	5,1%	81,6%
9 Festa – lífeyrissjóður	251.987.247	3,8%	85,4%
10 SL lífeyrissjóður	242.349.213	3,7%	89,0%
11 Lífsverk lífeyrissjóður	151.512.761	2,3%	91,3%
12 Íslenski lífeyrissjóðurinn	138.678.480	2,1%	93,4%
13 Lífeyrissjóður bankamanna	102.688.002	1,6%	95,0%
14 Lífeyrissjóður stm. Reykjavíkurborgar	87.179.608	1,3%	96,3%
15 Lífeyrissjóður Vestmannaeyja	83.146.389	1,3%	97,6%
16 Eftirlaunasjóður atvinnuflugmanna EFÍA	55.665.203	0,8%	98,4%
17 Lífeyrissjóður bænda	41.028.325	0,6%	99,0%
18 Lífeyrissjóður stm. Búnaðarbanka Íslands	24.533.937	0,4%	99,4%
19 Lífeyrissjóður Rangæinga	18.355.975	0,3%	99,7%
20 Lífeyrissjóður stm. Akureyrarbæjar	13.778.019	0,2%	99,9%
21 Lífeyrissjóður Tannlæknafélags Íslands	8.425.264	0,1%	100,0%
Heildareign	6.620.122.293	100%	

Undanfarin misseri hefur átt sér stað talsverð umræða á vettvangi lífeyrissjóða, stjórnvalda og víðar um aðkomu lífeyrissjóða að innviða- og nýsköpunarfjárfestingum enda mikil þörf fyrir langtímafjármagn á þeim vettvangi. Einnig hefur verið rætt um fjárfestingarþörf til umbreytinga í sjálfbærnivægferðinni. Þar má nefna verkefni tengd innviðauppbyggingu auk ýmissa verkefna sem tengjast þróun og umbreytingu á framleiðslu vöru og þjónustu í átt að lágkolefnishagkerfi samhliða aukinni áherslu á verndun vistkerfa, aðferðafræði hringrásarhagkerfis, verndun sjávar og ferskvatns svo dæmi séu nefnd. Þessi mikilvægu atriði eru nefnd í dæmaskyni en eru ekki tæmandi upptalning.

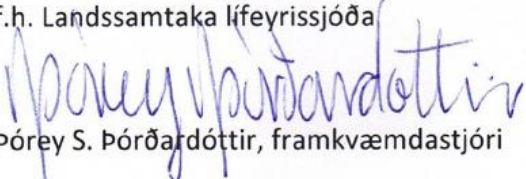
LL skora á ráðuneytið að horfa til þess að leggja til almenna rýmkun á hlutfalli óskráðra eigna og að heimildin nái almennt til félaga og sjóða.

Sé aðeins vilji til að gera ákvæði ljsl. sem nú er til bráðabirgða XXI að varanlegri heimild þykir rétt að koma því sérstaklega á framfæri að skilyrði ákvæðisins um að innlausnir í sjóðum skuli fyrst fara fram að fimm árum liðnum eftir að þeir hófu fjárfestingar er líklegt til að hafa óheppileg áhrif á rekstur slíkra sjóða. Slík takmörkun getur haft þau áhrif að hún dragi úr hvata sjóðstjóra til að reka hverja fjárfestingu sjóðs áfram og skila því fé sem fjárfest hafði verið þar sem hann hefur ekki tök á að skila fé til fjárfesta á tímabilinu fram að lokum 5. starfsárs. Takist sala eigna á tímabilinu en sjóðurinn neyðist til að halda á reiðufé er líklegt að reiknuð ávöxtun sjóðs reynist lægri en hún ella gæti verið.

Eins og fyrr greinir styðja LL þau áform sem kynnt eru í áformaskjalinu en á sama tíma vilja samtökin skora á ráðuneytið að taka framangreindar ábendingar til skoðunar. LL eru sem fyrr fús til viðræðna við ráðuneytið um nánari útfærslu og skilyrði varðandi þau atriði sem hér eru nefnd og tilbúin til að leggjast á árarnar við að vinna þá vinnu fljótt og vel með stjórnvöldum.

Virðingarfyllst,

f.h. Landssamtaka lífeyrissjóða

Þórey S. Þórðardóttir, framkvæmdastjóri